

**OILADA BOLALARNI MA'NAVİY-AXLOQIY TARBIYALASH
MASALALARI**DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.96.60.007>

Umarova Aziza Abdusamatovna

Termiz davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash masalalari yoritilgan. Oilada to'g'ri yo'lga qo'yilgan tarbiya maktab uchun katta madaddir va aksincha, oilada tegishli tarbiya ishlari olib borilmasa, bu xolda maktabgacha ta'lim muassasasi va maktabning ta'lim-tarbiya ishini juda qiyinlashtirib qo'yadi. Jamiyat ma'naviy hayotida yuz beradigan salbiy illatlarning genezisini bola tarbiyasida yo'l qo'yilgan xatolar oqibati deb bilmoq zarur. Oila hayotini asli muddaosi va bosh maqsadi bolalar tarbiyasining bosh maktabi esa oiladagi o'zaro munosabatlar hisoblanadi.

Kalit so'zlar: oila, tarbiya, an'ana va qadriyatlar, jamiyat, bola, ota-ona, maktabgacha ta'lim, sog'lom muhit.

**ВОПРОСЫ ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ В
СЕМЬЕ**

Умаров Азиза Абдусаматовна

Преподаватель Термезский государственный университет

кафедры методики дошкольного образования

Аннотация: В статье освещаются вопросы духовно-нравственного воспитания детей в семье. Правильно организованное воспитание в семье является большой необходимостью для школы, и наоборот, если в семье не проводится надлежащая воспитательная работа, то это сильно затрудняет учебно-воспитательную работу дошкольного учреждения и школы. Генезис негативных пороков, происходящих в духовной жизни общества, следует рассматривать как следствие ошибок, допущенных в воспитании ребенка. Основной школой воспитания детей являются взаимоотношения в семье.

Ключевые слова: семья, воспитание, традиции и ценности, общество, ребенок, родитель, дошкольное образование, здоровая среда.

**ISSUES OF MORAL AND MORAL EDUCATION OF CHILDREN IN THE
FAMILY**

Umarova Aziza Abdusamatovna

Teacher of the Department of methods of preschool education

Annotation: The article covers the issues of moral and moral education of children in the family. Proper education in the family is a great complement to the school, and if, on the contrary, the family does not carry out appropriate educational work, then in this case, the pre-school education institution and the educational work of the school are very difficult. It is necessary to consider the genesis of negative ills that occur in the spiritual life of society as a consequence of mistakes made in the upbringing of the child. The main purpose and purpose of the family life is mutual relations in the family while the main School of child education.

Keywords: family, education, traditions and values, society, child, parent, preschool education, healthy environment.

Barchamizga ma'lumki, oila - bu insonni kamolotga yetkazuvchi maskan. Ma'naviy-axloqiy tarbiya masalalari ham dastlab oilada kurtak ochadi. Shuningdek, oila insoniyat hayotining abadiyligini, avlodlarning davomiyligini ta'minlaydigan, muqaddas urf-

odatlarimizni saqlaydigan, kelajak nasllar qanday inson bo'lib yetishishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan tarbiya o'chog'i hamdir.

O'zbekistonning birinchi Prezidenti, davlat arbobi muhtaram Islom Karimov o'zining "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch" asarida oilaning bola tarbiyasidagi rolga yuqori baho berib shunday yozadi: «Bola tug'ilgan kundan boshlab oila muhitida yashaydi. Oilaga xos an'analar, qadriyatlar, urf-odatlar bola zuvalasini shakllantiradi. Eng muhimi, farzandlar oilaviy hayot maktabi orqali jamiyat talablarini anglaydi, his etadi».

Oila o'z vazifasini lozim darajada amalga oshirishi uchun unga tegishli ma'rifiy-metodik qurollantirish, ijtimoiy, ma'naviy, tadbirlarni o'tkazish yo'li bilan unga yordam berib borish zarur. Xalqimizning buyuk ma'rifatparvari Abdurauf Fitrat 1916 yilda «Oila» nomli falsafiy asarini yozgan bo'lib, unda oilaviy hayotni islohotidan bahs yuritilgan va adib najot yo'llarini axtarib xalqlarning umuminsoniy qardoshlik g'oyasini targ'ib etgan. Fitrat oilani ijtimoiy vazifalari deb, «Avlod tarbiyasi», «Fikriy tarbiya», «Axloqiy tarbiya» kabi qismlarga bo'ladi.

Insonning ma'naviy va aqliy xislatlarini, asosan, uning olgan tarbiyasi, yashagan muhiti belgilaydi, deb hisoblagan. Agar, yaxshi tarbiya insonning eng qimmatli boyligi bo'lsa, noto'g'ri tarbiya uning uchun chinakamiga baxtsizlikka, xatto, xalokatga aylanishini uqtirgan. Shuning uchun maktab tarbiyasi bilan bir qatorda oila tarbiyasiga ham katta ahamiyat bergan. Oilada to'g'ri yo'lga qo'yilgan tarbiya maktab uchun katta madaddir va aksincha, oilada tegishli tarbiya ishlari olib borilmasa, bu xolda maktabning ta'lim-tarbiya ishini juda qiyinlashtirib qo'yadi.

Jamiyat ma'naviy hayotida yuz beradigan salbiy illatlarning genezisini bola tarbiyasida yo'l qo'yilgan xatolar oqibati deb bilmoq zarur. Oila hayotini asli muddaosi va bosh maqsadi bolalar tarbiyasining bosh maktabi esa oiladagi o'zaro munosabatlardir.

Oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash ustida to'xtalganda, milliy-axloqning o'ziga xos xususiyatini ochib bermoq zarur. Milliy axloq ota-bobolarimizning tarixiy tajribalari, davrlar sinovdan o'tgan hayot saboqlari va o'git ko'rsatmalari jamuljamdir. Ana shu tufayli milliy ahloqiy qadriyatlarimiz asrlar osha avlodlardan-avlodlarga o'tib kelmoqda. Har qanday axloqiy fazilat u yoki bu yo'sinda insonda xatti-harakat tartibga solinishining ifodasi bo'lib, insonga bo'lgan hurmat e'tibor, mehr-muhabbatni bildirar ekan, u umubashariy mazmunni beradi. Zotan, har qanday shaxs odamzotning bir zarrasi ekan, unda butun odamzotning mohiyati mujassam, shuning uchun ham butun insoniyatga mansubdir.

Shunga ko'ra, har bir ota-ona o'z farzandi tarbiyasida, uni barkamol inson bo'lishida umuminsoniy ma'no va mazmunni ko'rmog'i lozim. Bolaning axloqiy fazilatlarini umuminsoniy xarakter kasb etib umumbashariy qadriyatga aylanishini anglab yetgan ota-ona farzandlari tarbiyasidagi ma'suliyatni chuqur his qilmoqlari maqsadga muvofiqdir. Milliy axloq milliy tarbiya natijasida tarkib topadi. Milliy tarbiya negizida oilaviy tarbiya yotadi. Oilaviy tarbiya esa tarixan tarkib topgan xalq pedagogikasiga asoslanadi.

Oilada shaxsni ma'naviy-axloqiy shakllantirish bolaning tug'ilishidanoq boshlanadi va u oilaviy munosabat, xarakter, ota-onalarning namunasi, ulardagi umumta'lim darajasi, umummadaniy saviyasi, hamda umumpedagogik madaniyati va oilaviy hayotni tashkil etishdan iborat.

Darhaqiqat, har bir insonning, ayniqsa, endigina hayotga qadam qo'yib kelayotgan yoshlarning ongiga shunday fikrni singdirish kerakki, ular o'rta qo'yilgan maqsadlarga erishish o'zlariga bog'liq ekanligini, ya'ni bu narsa ularning sobitqadam g'ayrat-shijoatiga, to'la-to'kis fidokorligiga va cheksiz mehnatsevarligiga bog'liq ekanligini anglab yetishlari kerak. Xuddi shu narsa davlatimiz va xalqimiz ravnaq topishining asosiy shartidir.

Shu nuqtai nazardan, oilaviy an'analar, rasm-rusmlar va odatlar orqali bolalarimiz ongiga milliy g'oyani va istiqloq mafkurasini singdirishni ta'minlovchi psixologik

omillar va shart-sharoitlarni aniq bilish o'ta dolzarb va muhim vazifadir.

Oiladagi sog'lom muhit insonni halol va pokiza bo'lishiga, ma'naviy, axloqiy qadriyatlarga alohida e'tibor berishga dav'at etadi, chunki insonning ma'naviy va ahloqiy xislatlarini, muomala madaniyatini, uning oilasi, oilada olgan tarbiyasi, yashagan muhiti belgilaydi.

Ta'kidlash joizki, oila ijtimoiy institut sifatida o'zining barcha vazifalarini bajargan taqdirdagina, mafkuraviy tarbiyaning kafolatli o'chog'iga aylanadi. Zero, har bir oilaning muqaddas vazifasi – qobiliyatli farzandlarni o'stirish, ularni jismoniy, intellektual va ma'naviy tomondan yetuk qilib, ota-onasiga, Vataniga sadoqatli insonlar qilib tarbiyalashdan iborat. Ya'ni, ham ma'naviy, ham jismoniy jihatdan sog'lom, barkamol inson faqat sog'lom oilada shakllanishi mumkin. Oiladagi sog'lom muhit va barqarorlik esa yaxlit jamiyat ma'naviy takomilining aslosidir.

Ma'lumki, iymonlilik, insonparvarlik, diyonat, e'tiqodlilik kabi shaxs mafkuraviy tasavvurlarining asosida yotgan fazilatlar o'smirning eng avvalo oilaviy munosabatlar tizimida tutgan o'rnidan, ota va ona, oiladagi boshqa katta avlod vakillarining ijtimoiy mavqeyari va roli mazmunidan kelib chiqadi. Zero, mafkuraviy tasavvurlar hamda ular asosida shakllanuvchi insoniy fazilatlar shaxsning yaxlit strukturasiidagi muhim omillardan hisoblanadi.

Milliy g'oyani oila muhitida bolaning ongi, qalbiga singdirishning muhim vositasi – bu oilaviy qadriyatlarni saqlash va ilg'or oilaviy an'analarni kundalik tarbiya tizimiga joriy etish, turmush tarzining bir bo'lagiga aylantirishdir. Bunda ota-onaning o'zni va roli bevosita xarakterga ega bo'lib, faqat sog'lom muomala va samimiyat muhitigina o'smirning dunyoqarashi shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Har bir insonning, ayniqsa, endigina hayotga qadam qo'yib kelayotgan yoshlarning ongiga shunday fikrni singdirish kerakki, ular o'rtaga qo'yilgan maqsadlarga erishish o'zlariga bog'liq ekanligini, ya'ni bu narsa ularning sobitqadam g'ayrat-shijoatiga, to'la-to'kis fidokorligiga va cheksiz mehnatsevarligiga bog'liq ekanligini anglab yetishlari kerak. Xuddi shu narsa davlatimiz va xalqimiz ravnaq topishining asosiy shartidir.

Shu nuqtai nazardan, oilaviy an'analari, rasm-rusumlar va odatlar orqali bolalarimiz ongiga milliy g'oyani va istiqloq mafkurasini singdirishni ta'minlovchi psixologik omillar va shart-sharoitlarni aniq bilish o'ta dolzarb va muhim vazifadir. Vaholanki, har bir oilaning muqaddas vazifasi – qobiliyatli farzandlarni o'stirish, ularni jismoniy, intellektual va ma'naviy tomondan yetuk, axloqan pok, ota-onasiga, Vataniga sadoqatli insonlar qilib tarbiyalashdan iborat. Bolaning psixik jihatdan rivojlanishi, shaxs sifatida shakllanishi uning ruhiyatiga ta'sir ko'rsatuvchi obyektiv va subyektiv omillarga, xususan, oilaviy munosabatlar psixologiyasiga, ota-onaning bolaga ta'siri, maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilarining kasbiy mahorati, pedagogik-psixologik bilimdonligi hamda mahalla a'zolari ta'siri va ular o'rtasidagi o'zaro munosabatlar holatiga ko'p jihatdan bog'liq bo'ladi. [34,11]

Zero, ham ma'naviy, ham jismoniy jihatdan sog'lom, barkamol inson faqat sog'lom oilada shakllanishi mumkin. Oiladagi sog'lom muhit va barqarorlik esa yaxlit jamiyat ma'naviy takomilining asosidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

2. "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Nizom-Toshkent: 2019 yil

1.F.Qodirova, SH.Toshpo'latova, N.Kayumova, M.A'zamova "Maktabgacha pedagogika" darslik Toshkent-2019. Tafakkur nashriyoti.

3.A.Abdusamidov va boshqalar "Mustahkam oila ma'naviyatlari" Toshkent-2012 Sano-standart nashriyoti.

6. "Mustahkam oila-ma'naviy tarbiya maskani" ilmiy to'plam Toshkent 2012 Sano-standart nashriyoti

9.M.Maxsudova "Muloqot psixologiyasi" o'quv qo'llanma Tosh. Turon-Iqbol 2006

10.Abdulla Sher "Axloqshunoslik" ma'ruzalar matni Toshkent 2000

11. Norbosheva M.O. Maktabgacha yoshdagi bola shaxsining rivojlanishida